

PUNCTE DE REFERINȚA ÎN ILUSTRAREA LUPTEI ANTIFASCISTE LA MUZEUL OLTENIEI *

de LUCHIAN DEACONU

Expoziția de bază de istorie pentru perioada anilor 1934—1944, etapa concentrării tuturor forțelor democratice pentru bararea ofensivei fascismului și a luptei poporului român împotriva dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist, pune în fața muzeografilor probleme de maximă importanță, în reliefaarea, într-o manieră clară, categorică, convingătoare, a aportului forțelor revoluționare, al organizațiilor comuniste și democratice la mișcarea și rezistența antifascistă națională.

Numeroase acțiuni și manifestări antifasciste organizate și conduse de comuniști sau de alte organizații și grupări democratice, participarea unor largi categorii sociale, pun la dispoziția muzeografului un material factic bogat de la care se poate pleca în ilustrarea luptei antifasciste. Manifestările de simpatie cu conducătorii grevelor din ianuarie-februarie al căror proces se rejudecă în iunie-iulie 1934, constituirea Comitetului de apărare a ceferiștilor și editarea ziarului „Apărarea ceferiștilor“, cererile de eliberare etc., sint mărturii grăitoare că în lupta contra „vieții de mizerie, șomaj și robie“¹ se înrolează viguros democrații și antifasciștii din Craiova și Oltenia².

Sensul antifascist al acțiunilor ce au loc aici este sesizat de Comitetul Național Antifascist, care, adresându-se frunțașilor mișcării revoluționare și democratice, îi îndeamnă să pună bazele unui comitet antifascist local. „Mai ales acum, când războiul și fascismul caută să înceapă în singe trupurile și conștiințele, adeziunea și inițiativa formării unui comitet la Craiova constituie un pas înainte pe drumul luptei pentru pace și civilizație“, se arăta în apelul Comitetului Național Antifascist³.

Acțiunile revoluționare, antifasciste ce au loc în Oltenia se înscriau pe linia afirmării idealurilor democratice și patriotice ce animau masele largi populare. încă în 1933 la Craiova⁴, Drobeta-Turnu Severin, iar mai târziu la Calafat, Râmnicu-Vâlcea și Caracal au fost constituite comitete antifasciste, la care alături de muncitori aderaseră numeroși intelectuali și țărani. În scrisoarea de adeziune a Comitetului județean antifascist Romanași se spunea : „conștienți fiind că fascismul înseamnă exaltarea urei de rasă, cea mai grozavă teroare împotriva muncitorimii

---

* Lucrarea abordează perioada anilor 1934—1940.

¹ „Apărarea ceferiștilor“, Craiova, an. I, nr. 1 din 16 iunie 1934, p. 1.

² Această perioadă este foarte bine ilustrată în cadrul *Expoziției permanente Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști din iunie—iulie 1934*, organizată în clădirea unde s-a rejudecat procesul, Str. Calea Severinului, nr. 7.

³ Colecția Muzeul Olteniei, Documente.

⁴ *Oltenia. Studii și comunicări, Istorie*, Muzeul Olteniei Craiova, 1974, p. 188.

și intelectualității, distrugerea libertăților de presă, asociere și întrunire, reînnoirea la epoca robiei și barbariei, înrăutățirea și împingerea omenirii întregi în cataclismul unui război mondial și mai groaznic ca cel precedent, ne asociem în totul la lupta împotriva fascismului alături de Comitetul central antifascist cu sediul la București și ne obligăm să luptăm din toate puterile noastre contra acestui flagel mondial⁵. Militând pentru unirea tuturor forțelor democratice în lupta împotriva pericolului fascist, elementele revoluționare tipăresc revista bilunară „Orizontul“, publicând în primul număr apelul *Comitetului de inițiativă pentru participarea la congresul mondial al femeilor împotriva războiului și fascismului. Către femeile muncitoare, intelectuale, gospodine și țărance din România*⁶.

Un moment important al luptei împotriva fascismului îl reprezintă conferința regionalei P.C.R. Oltenia din iunie 1935, care a trasat sarcini concrete organizațiilor raionale și județene pentru întărirea rîndurilor partidului, a rolului conducător al celulelor comuniste în lupta zilnică a maselor. În etapa ce urmează organizațiile comuniste manifestă o preocupare mai intensă pentru realizarea unității de acțiune a muncitorilor, pentru ralierea grupărilor sociale, organizațiilor politice — care se declarau ostile tendințelor dictatoriale — în frontul popular antifascist, pentru intensificarea muncii politice în rîndurile țărănimii⁷. În acest sens acționează și organizațiile tineretului comunist care, la conferința organizației U.T.C. Oltenia din mai 1935, au cerut între altele să fie intensificată lupta contra fascizării tineretului, pentru crearea unui larg front popular antifascist⁸.

Activitatea antifascistă desfășurată de organizațiile democratice a avut un puternic ecou în rîndul muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, elevilor, funcționarilor și altor categorii. Adeziunea maselor largi la lupta antifascistă poate fi ilustrată, printre altele, prin articolul: *Muncitorii și intelectualii din Turnu Severin pentru profesorul Constantinescu-Iași*, publicat în ziarul „Dimineața“ din 5 august 1935, care cuprinde protestul democraților severineni, semnat de 100 cetățeni împotriva procesului intentat antifasciștilor.

Evenimentul oare a scos în evidență hotărîrea de luptă a elementelor democratice, capacitatea organizațiilor revoluționare de a coaliza toate forțele antifasciste, au fost alegerile parțiale parlamentare din februarie 1936 din județul Mehedinți. Forțele democratice, antifasciste din Mehedinți, raliat pe o platformă comună, au obținut una din cele mai prețioase izbînzii, învingînd în alegerile din 18 februarie 1936 candidatul reacțiunii⁹. Alegerile de la Mehedinți, ca și cele de la Hunedoara, se înscriu în rîndul realizărilor practice de anvergură ale partidului comunist pe linia înfăpturii frontului antifascist.

Pe aceeași linie se înscriu acțiunile forțelor democratice ocazionate de procesele intentate comuniștilor și antifasciștilor, rejuocate la Craiova în iunie și septembrie 1936. Cu acest prilej, comuniștii și ceilalți democrați au declanșat o viguroasă campanie prin presă, manifeste, apeluri, proteste, întruniri, colecte, depoziii în fața tribunalului, pentru demascarea și condamnarea măsurilor antidemocratice, a pericolului pe care-l reprezenta fascismul „La Craiova — se arăta în manifestul C.C.

⁵ *Ibidem.*

⁶ „Orizontul“ social-economic, politic. Revistă bilunară, Craiova, an. I, nr. 1 din 22 iulie 1934, p. 1.

⁷ Dolj, *Pagini de istorie revoluționară*, Craiova, 1971, p. 118.

⁸ *Pagini din istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret din Oltenia, Craiova*, 1972, p. 116.

⁹ Gh. Ioniță, *Succesul forțelor democratice sub conducerea Partidului Comunist din România, în alegerile parțiale din februarie 1936*, în „A.I.S.I.S.P.“, an. VII, nr. 5 din septembrie—octombrie 1961, p. 58—64.

al P.C.R. din iunie 1936 — se judecă pentru sau contra unui trai omenesc ; pentru sau contra măririi salariilor ; pentru sau contra libertăților cetățenești ; pentru sau contra naționalităților asuprite ; pentru sau contra fascismului singeros barbar sau criminal ; pentru sau contra războiului etc. Luînd apărarea comuniștilor și antifasciștilor de la Craiova, apărați libertatea voastră, respectarea legilor acestei țări, apărați munca, piinea, pacea, libertatea voastră și a copiilor voștri¹⁰. La chemarea comuniștilor, opinia publică a acționat energic în vederea eliberării deținuților antifasciști, împotriva regimului de teroare din închisori, pentru libertatea de apărare a celor judecați, pentru drepturi și libertăți democratice. Acum, ca și în iunie 1934, guvernul s-a lovit de o opoziție puternică din partea maselor largi din Craiova și împrejurimi. În întreprinderile din oraș s-au organizat întruniri de solidaritate cu cei care „luptă contra războiului și fascismului și pentru libertatea muncitorilor“, s-au făcut colecte pentru ajutorarea celor închiși. Mai mulți studenți craioveni, membri ai Frontului Studențesc Democrat, au strîns adeziuni pentru stingerea procesului, au hotărît să pună bazele unei secții a Blocului pentru apărarea libertăților democratice și au lansat o listă de subscripție în vederea editării unui ziar al tineretului democrat¹¹. La Corabia și Rîmnicu-Vîlcea au fost organizate acțiuni de protest împotriva tratamentului la care erau supuși cei judecați, martorii și avocații apărării. Numeroși avocați democrați din țară și din Craiova și-au oferit serviciile apărării luptătorilor antifasciști, considerînd procesul ca „un moment de excepțională importanță în lupta contra fascismului reacționar, care tinde la gîtuirea libertăților constituționale, sprijină pregătirile războiului revizionist și ajută la adîncirea crizei și pauperismului“¹².

Opinia publică democratică din Craiova a avut prilejul să-și manifeste din nou convingerile ei antifasciste în septembrie 1936, cu ocazia procesului intentat studentului comunist Grigore Preoteasa și secretarei U.T.C. Ofelia Manole. Desfășurarea procesului a arătat, așa cum remarcă unul dintre avocații apărării, că acțiunile judiciare, teroarea n-au putut stăvili lupta forțelor patriotice, ideile antifasciste fiind îmbrățișate de mase largi de oameni, indiferent de origine socială, convingeri politice sau religioase, de toți cei care luptau pentru apărarea democrației, împotriva fascismului și războiului¹³.

În condițiile creșterii vertiginoase a pericolului fascist, a tendințelor revizioniste ale Germaniei și Ungariei horthiste, profundul atașament al maselor față de cauza apărării cu orice preț a fruntariilor amenințate a fost demonstrat într-un chip înălțător cu ocazia marilor manifestații populare organizate de Liga antirevizionistă în numeroase localități ale regiunii.

Situîndu-se în primele rînduri ale luptei pentru apărarea granițelor țării, comuniștii craioveni au difuzat manifestul *Muncitorimea trebuie să apere azi hotarele țării*, conștientă fiind de legătura strînsă dintre „acțiunea ei pentru independența noastră cu desfășurarea ulterioară a destinului ei“¹⁴. Puternicul val de indignare generală împotriva ciuntirii granițelor țării, hotărîrea neclintită a maselor de a lupta cu arma în mînă pentru apărarea integrității și suveranității României

¹⁰ *Documente din istoria Partidului Comunist din România*, vol. IV, 1934—1937, București, 1957, p. 402.

¹¹ *Pagini din istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret din Oltenia*, p. 127, 128.

¹² „*Dimineața*“ din 8 februarie 1936.

¹³ Arh. St. Craiova, Pref. Dolj, inv. 250/1935/1936, f. 285.

¹⁴ Arh. C.C. al P.C.R., fond. 12, mapa 29.

exprimă sentimentele antihitleriste ale locuitorilor Olteniei, atitudine ostilă Germaniei naziste, care se va accentua în condițiile cotozirii țării și antrenării ei în războiul antisovietic.

Muzeul trebuie să aibă în vedere toate aceste puncte de referință, să organizeze o continuă muncă pentru depistarea materialelor necesare ilustrării luptei antifasciste, azeziunea maselor la acțiunile democratice, atașamentul lor permanent la ideile democratice, dragostea de țară ilustrată convingător prin felul cum au răspuns la concentrările și rechizițiile din anii 1938—1940, prin protestul unanim și categoric împotriva dictatului de la Viena și hotărârea pentru apărarea independenței și integrității statului român.

Geneza insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste victorioase se află în frământările deceniului al IV-lea, antifascismul maselor, manifestat atât de viguros și variat, trebuind să-și găsească o ilustrare corespunzătoare în expoziția de istorie prin evidențierea contribuției tuturor categoriilor sociale, partidelor și grupărilor politice în mișcarea și rezistența antifascistă.

POINTS DE RÉFÉRENCE DANS L'ILLUSTRATION DE LA LUTTE ANTIFASCISTE AU MUSÉE DE L'OLTÉNIE

— Résumé —

L'auteur passe en revue les principaux moments de la lutte antifasciste des masses populaires d'Olténie, entre 1934—1940, et qui sont susceptibles d'être présentés dans l'exposition d'histoire. On commence par l'écho des luttes de janvier-fevrier de 1933 en Olténie, la solidarité militante des forces démocratiques locales avec les dirigeants des cheminots et des employés du pétrole dont le procès a été jugé de nouveau en Craiova le juin-juillet de 1934. Les conférences de l'organisation régional du Parti Communiste Roumain et de l'Union de la Jeunesse Communiste de 1935, la victoire dans les élections parlementaires partielles du février de 1936, l'opposition en masse antirevisioniste, antifasciste et antihitlérienne qu'on a prouvé à l'occasion des concentrations de troupes qu'ont été faites à la fin de la IVe décennie, la condamnation des odieux attentats des légionnaires, de l'intervention armée de l'Allemagne hitlérienne en Tchécoslovaquie et en Pologne, on met en évidence tout autant de moments qui donnent au spécialiste la possibilité de représenter dans le musée la lutte antifasciste.